

a multidimensional linguistic category. The *subject* of this study is the expressiveness as a separate language category of subjective modality. The traditional methods, such as: methods of theoretical analysis and synthesis for systematization and synthesis of the collected material, the method of observation — the identification of expressive means of subjective modality have been used in this article. The *result* of the research is to determine the role of expressiveness in acquiring a subjective expression by means of appropriate linguistic means. *Conclusion*. Expressiveness in the speech is shown through the subjective perception of the reality. The ability of the language sign to express the emotional state of the speaker as well as his subjective attitude to real objects and phenomena develop an expressive function as one of its main functions. The close connection of the expressive function with a nominative and communicative ones, in turn, contribute to the adequate expression and perception of the given meaning. Thus, expressiveness is an important condition for the realization of pragmatic function. Therefore, in our opinion, it is necessary to distinguish expressiveness from other varieties of modality, since this modal phenomenon has appropriate linguistic means of realization, and is closely intertwined with related concepts (emotionality, appreciation, intensity, etc.). The *perspective* of the research is the in-depth study of the expressive means of subjective modality in the scientific texts of the economic discourse.

Key words: modality, author's modality, subjective modality, expressiveness, subjectivity.

Статтю отримано 02.04.2019 р.

<http://dx.doi.org/10.18524/2307-4558.2019.31.154340>

УДК 811.161.2'373.2'272"19"

КРАВЕЦЬ Інна Вікторівна,

ст. викладач кафедри українознавства Національного університету «Одеська морська академія»;
вул. Дідріхсона, 8, м. Одеса, 65029, Україна;
тел.: +38 066 9486395; e-mail: kovrova@ukr.net; ORCID ID: 0000-0002-3462-2882

УКРАЇНСЬКІ СКЛАДНОСКОРОЧЕНІ ЕРГОНИМИ 1920–1930-Х РОКІВ У СОЦІОЛІНГВІСТИЧНОМУ АСПЕКТІ

Анотація. Метою цього дослідження є вивчення соціолінгвістичних особливостей виникнення й функціонування складноскорочених ергонімів у добу революційних суспільно-політичних і економічних перетворень 1920–1930-х років. Об'єктом вивчення є ергоніми, які функціювали в українській мові 1920–1930-х років і мали не лише повні, а й складноскорочені форми. Предмет вивчення — соціолінгвістичний аспект виникнення або зміни таких назв. Матеріал для вивчення вибрано з довідника «Вся Одеса на 1930 рік». Картотека вибраних і проаналізованих ергонімів складає 775 одиниць. У процесі дослідження було використано методику соціолінгвістичних досліджень, методи семантичного, словотвірного, компонентного та лінгвокультурологічного аналізу, описовий та кількісний методи. Результатом аналізу складноскорочених ергонімів, представлених у довіднику «Вся Одеса на 1930 рік», є виявлення низки особливостей утворення та функціонування мови епохи революційної перебудови соціально-економічного життя суспільства.

Висновки. В українській мові 1920–1930-х років відбулося різке збільшення ергонімів, компоненти яких фіксували докорінну зміну ідеологічних і політико-економічних пріоритетів. Кожний багатокомпонентний ергонім мав повну та скорочену форми. Провідною в процесі утворення складноскорочених ергонімів за різними моделями була тенденція до обов'язкового використання ключових компонентів. Компонентний склад ергонімів на позначення установ свідчить про домінування державної монополії на гуманітарну політику та промислове виробництво в країні і про ситуацію негативного ставлення суспільства до приватної власності на засоби виробництва. Зміна офіційної повної назви не завжди вимагала зміни складноскороченої назви підприємства. Це привело до так званої «єрогліфізації» таких назв, перетворення їх на традиційні.

Ключові слова: ергонім, повна назва, складноскорочена назва, українська мова 1920–1930-х років, соціолінгвістичні особливості, політико-економічні зміни.

Постановка проблеми. Власні назви ділових об'єднань людей, тобто фірм, організацій, установ, підприємств, суб'єктів виробничої сфери прийнято називати ергонімами. Існує думка, що ергоніми являють собою економічно-географічні урбаноніми [6, с. 1], проте вони називають об'єкти, розташовані де завгодно: не лише в містах, а й у селах, поза населеними пунктами край доріг, уздовж берегів річок і морів тощо. Однак можна погодитися з тим, що виникнення об'єктів ергонімії та самих ергонімів зумовлено розвитком економічних і політичних стосунків у суспільстві. Найбільша концентрація ергонімів представлена в містах як сучасних центрах розвитку цивілізації [5]. Вивченню українського ергонімікону приділяють увагу як відомі науковці, так і молоді дослідники. Серед них О. Белей, А. Беспалова, Б. Букчина, Л. Дубровіна, І. Зимовець, Н. Кутуза, Н. Лесовець, М. Полосіна, О. Селіванова, О. Хрушкова, М. Цілина та ін. Наше попереднє вивчення моделювання ергонімів свідчить про недостатню увагу з боку наукової спільноти до соціолінгвістичного аспекту виникнення та еволюції українського ергонімікону, зокрема складноскорочених моделей ергонімів. На нашу думку, слова, які є «динамічним ономастичним

розрядом, способи утворення одиниць якого зазнають змін у залежності від епохи, наявних моделей називання та особливостей типу підприємств» [3, с. 78] потребують серйозного вивчення саме в соціолінгвістичному аспекті. Саме ергоніми віддзеркалюють соціально-економічні, культурні, цивілізаційні, політичні процеси, що відбуваються в певну епоху в певному суспільстві. Ергонімікон зазнає стрімких змін, якщо у суспільстві відбуваються соціально значущі процеси. Це стосується, в першу чергу, епох, які в історії називають переламними з тих причин, що відбувається злам старої соціальної системи та відбудова нової. Дослідження соціолінгвістичного аспекту української ергонімії 1920–1930-х років є актуальним і важливим у сенсі неупередженого вивчення соціальних процесів тієї епохи є актуальним, бо дає змогу правдиво розглянути ці процеси, знявши пелену ідеологічних фальсифікацій різних режимів. Результати аналізу можуть бути цінними для істориків, соціологів, політологів, економістів, культурологів.

Зв'язок з попередніми дослідженнями. Українці неодноразово привертати увагу до ергонімів аббревіатурного типу, однак предметом їх вивчення, здебільшого, є структурні та морфологічні особливості таких складноскорочень. У цьому сенсі показовим є дослідження Ю. Деремени [2]. Утім, у дисертаційній роботі одеської дослідниці Н. Кутузи представлено структурно-семантичні моделі сучасних українських ергонімів. Дослідниця робить висновок, що українські ергоніми утворено від різноманітних типів онімів (відантропонічних, відтопонічних, відтеонічних, деяких інших), від загальних назв (відапелативний тип), додаванням до аббревіатури цифри (комбінований тип). Утворення ергонімів супроводжують процеси онімізації, трансонімізації, аббревіації. Дослідниця поділяє ергонімні моделі на ті, що утворилися за традиційними, усталеними моделями та ті, які виглядають як інноваційні утворення: європеїзовані форми, де відбувається нанизування називних відмінків, тричленних антропонічних формул, цифрових комбінацій тощо. Внутрішня вмотивованість ергонімів зумовлює їх поділ на нейтральні та конотовані [4, с. 11–12]. І. Зимовець має іншу думку щодо структури ергонімів. Вона вважає, що «у структурному плані всі ергоніми є словосполученнями, які містять позначення типу підприємства і власне вирізняльно-ідентифікаційний компонент» [3, с. 79]. Отже, те, що Н. В. Кутуза та багато інших науковців розглядає як ергоніми, І. Зимовець вважає вирізняльно-ідентифікаційними компонентами ергонімів.

Постановка завдань дослідження. Зважаючи на викладене вище, об'єктом нашого дослідження є ергоніми, які функціювали в українській мові 1920–1930-х років і мали не лише повні, а й складноскорочені форми. На момент утворення всі ці ергоніми були конотативно нейтральними. Метою наразі стало вивчення соціолінгвістичних особливостей виникнення й функціонування складноскорочених ергонімів у добу революційних суспільно-політичних і економічних перетворень 1920–1930-х років. Матеріал для вивчення вибрано з довідника «Вся Одеса на 1930 р.» [1]. Картошка вибраних і проаналізованих ергонімів складає 775 одиниць. У процесі дослідження було використано методику соціолінгвістичних досліджень, методи семантичного, словотвірного та лінгвокультурологічного аналізу, описовий та кількісний методи.

Виклад основного матеріалу. Абсолютна кількість складноскорочених ергонімів, які було включено до довідника «Вся Одеса», виникли та затвердилися в комунікативному просторі України протягом десяти років революційної перебудови суспільного життя. Більше 50 найменувань віднесено до групи державних і громадських установ, тобто до тих установ, які були хребтом радянської влади. Проте діяльність усіх цих установ здійснювалася в різних галузях: державне управління (*Міськрада, Окрадмінвідділ, Окрвиконком, ОДПУ* — Об'єднана Державна Політична Управа¹ та ін.), судова та карна системи влади (*Трудсуд, Окрсудземкомісія, БУПР* — Будинок Примусових Робіт, *АК* — Арбітражна комісія та ін.), регулятивні установи засобів виробництва (*Окрземвідділ, Окрплян, Окрстатбюро* та ін.), установи соціальної допомоги та виховання (*Держстрах, Кустстрахкаса, Комонеп* — Комісія у справах Неповнолітніх, *Окрсоцзабез, Окрпрофрада, Окріко* — Одеська Округна Інспектура Народної Освіти, *ЧКВО* — Чорноморський Краєвий Відділ Освіти, *Окрдас* — Округний Дитячий Адресовий Стіл, *Цаб* — Центральне Адресове Бюро та ін.), установи життєзабезпечення міста і його мешканців (*Держхлібінспектура, Житлоспілка, Водканкомінат* — Водогінно-Каналізаційний Комбінат, *МЄВ / Міськкомунвідділ, УМНМ* — Управа міського нерухомого майна, *Укрмет* — Чорноморський відділ української метеорологічної служби та ін.), установи державної торговельної монополії (*Близсхіддержторг, Держторг, Біржком* — Одеська Товарова Біржа, *Обринком* — Об'єднаний Ринковий Комітет, *УОМПТ* — Управа Одеського Морського Торговельного Порту та ін.), державні установи, що регулювали науково-виробничі відносини (*Держплемкнига, ВМТС* — Всесоюзний Машиново-Технічний Синдикат, *ОВМП* — Округний Відділ Місцевої Промисловості, *Окрінж* — Управа Округного Інженера, *ОНТУ* — Одеська Філія Науково-Технічної Управи та ін.).

Окремою групою подано ергоніми, що називають установи правлячої партії ВКП(б). Ці ергоніми є неологізмами 1910–1930-х років. Отже, провідним у виникненні всіх цих склад-

¹ Правопис тлумачень, представлених у роботі, дано за правописом довідника «Вся Одеса на 1930 р.».

носкорочених ергонімів можна вважати фактори соціальної перебудови громадського життя після революції 1917 року, громадянської війни та встановлення нового курсу на будівництво соціалізму та комунізму на підставі панівної ідеології більшовиків. Розглянемо механізми відображення цих факторів у конкретних ергонімах. Найчастотніші серед них — неологізми-аббревіатури *райком* (районний комітет), *партком* (партійний комітет), *КПБУ* (Комуністична Партія Більшовиків України), *ЛКСМУ* (Ленінська Комуністична Спілка Молоді України), *комсомол* (від рос. коммунистический союз молодёжи), *окрпартком* (окружний партійний комітет). Останній ергонім проіснував недовго. Сьогодні його не пам'ятають навіть люди старшого покоління, бо в 1930-ті роки функції *окрпарткомів* виконували вже *обкоми* (обласні комітети [КПБУ та ЛКСМУ]).

Нові політико-ідеологічні засади громадського устрою зумовили докорінні зміни економічного життя. Відомо, що судинною системою будь-якої економіки, яка намагається конкурувати з іншими економіками світу, є фінансова система. Складноскорочені ергоніми, які називають установи нової радянської системи, представлено одразу після групи назв партійних установ. Наприклад: *Одміськбанк* — Одеський Міський Банк, *Буджкредит* — Одеське Будівельне Т-во Взаємного Кредиту, *Держбанк* — Державний банк, *Комерцбанк* — Одеське Комерційне Т-во Взаємного Кредиту (у тлумаченні відсутній другий елемент аббревіатури, який ужито як стрижневе функційне слово), *Сільбанк* — Одеське Товариство сільськогосподарського Кредиту, *Ощадкаса* — Одеська Центральна Округна Державна Трудова **Ощадна каса**. Більшість компонентів повного ергоніму, який ми наводимо як останній приклад, не представлено у складноскороченому його варіанті, що вказує лише на функцію установи, залишаючи поза увагою мовців політико-економічний статус установи в умовах уже здійсненої державної монополізації фінансово-економічної сфери життя. У повних назвах деяких фінансових установ, які у складноскороченому варіанті містять компонент *банк*, відсутнє родове слово *банк*. Ідеологічні стандарти початкового періоду розбудови соціалізму у другій половині 1920-х років пропонували замість слова *банк* гіперонім *товариство* у сполученні зі словом *кредит* або похідними від нього. Отже, спостерігаємо процес «ієрогліфізації» деяких складноскорочених назв фінансових установ, який полягає в перетворенні таких назв на традиційні ергоніми, що за мотивацією відриваються від змінених офіційних повних назв, втрачаючи слова з коренями, від яких походить певна складноскорочена назва.

Найбільшу й цікаву групу складноскорочених ергонімів, з огляду словотвірної специфіки, становлять назви одеських і всеукраїнських промислових і торговельних установ і підприємств 1930 року. У цей час нова економічна політика (неп) припиняє своє існування. Державна монополія поширюється не тільки на великі промислові підприємства, а й на середні. Крім того, запроваджується державна монополія на всю закордонну торгівлю, а також на внутрішню торгівлю абсолютною більшістю товарів. Про такі процеси свідчать численні аббревіатури-ергоніми, різні за своєю структурою.

Майже половину з них становлять двохкомпонентні словесні ергоніми з повною родовою назвою, яка позначає тип підприємства, установи, і частиною основи слова, яке позначає вирізняльно-ідентифікаційний компонент. Наприклад: *Держзавод*, *Держвагарня*, *Держмлин № 5З*, *Бумсиндикат*, *Гумотрест*, *Донвугіль*, *Олійтрест*, *Укрм'ясо*, *Харчотрест*, *Центроспирт*, *Шкітрест* і под. У більшості таких назв вирізняють об'єкт виробництва або торгівлі (*гума*, *вугілля*, *олія*, *м'ясо*, *спирт*, *шкіра* тощо). У небагатьох вирізняють статусну (*держ-*, *центро-*) або просторову (*укр-*, *дон-*) характеристики. Ергонім *Бумсиндикат* запозичений з російської мови без перекладу, оскільки називає не самостійне підприємство, а філію *Всесоюзного Синдикату паперової промисловості*. Підпорядкованість загальнодержавній монополії на вироблення та продаж алкоголю віддзеркалює складноскорочений ергонім *Центроспирт*, утім його тлумачення в довіднику вуалює всесоюзну монополію: *Одеська Спирто-гуральня*. Тут же є запис про те, що *Центроспирт* має в Одесі 9 роздрібних крамниць, що свідчить про монополізацію як виробництва, так і реалізації алкоголю державою. Наявність складноскорочення *держзавод*, яке повторюється як родове слово у назвах десятка підприємств (*Держзавод № 1, ім. Хворостіна*; *Держзавод «Електрошнур»*; *Держзавод № 8, ім. Петровського*), свідчить про те, що в той проміжок часу ще існували виробничі підприємства з іншою формою власності або такі, до державної форми власності яких громадяни ще не звикли, називаючи їх за прізвищами колишніх власників. Назви таких підприємств теж представлені в довіднику «*Вся Одеса на 1930 р.*», проте не скорочується. Наприклад, експропрійовані підприємства, які мають колективних орендарів — робітничі артілі: *Фабрика ланцюгів, кол. бр. Слутецьких, орендар Отрemas*; *1-й машинобудівельний завод, кол. бр. Нудельман, орендар — арт. «Кузовмеханик»*; *Завод шворнів та гайок, орендар — кол. «Болтовщик»* і под.

Серед складноскорочених ергонімів на позначення промислових і торговельних підприємств, які функціювали в Одесі в 1930 р., майже третина таких, які мають три і чотири компоненти. Вирізняльно-ідентифікаційний компонент у таких складноскорочених ергонімах є більш змістовним, ніж у двохкомпонентних, бо надає дві характеристики щодо діяльності підприємства. На-

приклад: *Рудметальторг* — Акційне товариство торгівлі рудою, металами, мінералами й брухтом, *Обринжом* — Об'єднаний Ринковий Комітет, *Одкоопспілка* — Одеська спілка кооператорів, *Одессукнопром* — Одеський Окружний Трест Суконної Промисловості, *Отрремас* — Одеський Трест Масового Виробництва Металових речей, *Коркізолінолеум* — Одеська філія Всеукраїнського Державного Тресту корково-лінолеумної та ізоляційної промисловості, *Близьхід-держторг* — Одеська Експортно-Імпортна контора Торгівлі з Туреччиною та Близьким Сходом, *Одесхемсільтрест* — Одеський Окружний Трест хемічної й соляної промисловості, *Кавмікрозлив* — Державний склад Натуральних Кавказьких Мінеральних вод і под.

Серед назв промислових і торговельних підприємств ми нарахували 5 ергонімів, які представлено буквеними абрєвіатурами, утім вони, здебільшого, називають головні підприємства розташованих в Одесі філій: *ВУФКУ* — Всеукраїнська Фото-кіно-управа, *ВМТС* — Всесоюзний Машиново-технічний синдикат, *ОВМП* — Окружний Відділ Місцевої Промисловості, *ОНТУ* — Одеська Філія Науково-Технічної Управи *ВРНГ*.

Соціолінгвістичний аналіз представлених ергонімів свідчить, по-перше, про різноманітний характер господарювання одеситів, а по-друге, про різні форми власності щодо підприємств промисловості та торгівлі в 1930 році. Утім, зіставний аналіз складноскорочених і повних форм ергонімів свідчить про державну монополію на розпорядження фінансами, оскільки лише функційно ключові компоненти повних назв більшості таких установ представлено у складноскороченому варіанті їхніх назв (див. приклади вище), та про тенденцію до державної монополізації промислового виробництва й торгівлі. Так, ціла низка назв містить компонент *державний / держ-* як у повній, так і складноскороченій формах (*Держшитвомашина*, *Держсвидав* і под.). Такі нові поняття господарювання, як *кооперація / кооперативний, спілка / спільний* з'являються у повних назвах підприємств і знаходять вираження у їхніх складноскорочених варіантах (*Одкоопспілка*, *Чайцентроспілка* і под.). Проте така форма капіталістичного господарювання, як *акційне товариство* залишається тільки в повних формах. Скорочених компонентів від цих слів уникають складноскорочені форми назв акційних підприємств.

Цевну групу ергонімів становлять назви професійних організацій (профспілок) і організацій допомоги, які утворювалися завдяки соціалістичним настановам на гуманізацію громадського життя. У повних назвах зустрічаємо компоненти *Рада, Радянський*, які трансформуються у складноскорочених ергонімах у компонент *рад-*, а в буквених абрєвіатурах — у літеру *Р*. Наприклад: *Профспілка радторгслужбовців* — Професійна Спілка Радянських та Торговельних Службовців, *Окрпрофрада* — Окружна профспілкова Рада. Зустрічаємо також багато мішаних абрєвіатур типу: *Комзет* — Комітет Землепорядження Євреїв Трудящих, *Тозет* — Товариство Земельного Упорядження Трудящих Євреїв, *Торті* — Товариство робітничо-технічної ініціативи тощо.

У назвах окремих профспілок яскраво віддзеркалюється спосіб трансформації повних назв установ у складноскорочені за допомогою лише ключових слів. Усі або переважну більшість родових слів у таких абрєвіатурах навіть не згадують. Наприклад: *Робмис* — Одеський окружний Відділ Спілки Робітників Мистецтва (робітники мистецтва); *Робітос* — Одеський Окрвідділ Спілки Робітників Освіти (робітники освіти); *Соцвих* — установи соціального виховання; *Нархарч* — Одеський Окрвідділ Спілки Робітників Народнього Харчування й спільно житла (народне харчування); *Місцутран* — Одеський Окружний Відділ Спілки Робітників Місцевого Транспорту (місцевий транспорт) і под.

Висновки. Аналіз складноскорочених ергонімів, наведених у статті, та інших абрєвіатур-ергонімів, представлених у довіднику «*Вся Одеса на 1930 р.*», свідчить про таку особливість мови епохи революційної перебудови соціально-економічного життя суспільства, як різкий вибух нових ергонімів, компоненти яких фіксують докорінну зміну ідеологічних і політико-економічних пріоритетів. Кожний із таких багатокомпонентних ергонімів має повну та скорочену форми. Скорочені варіанти утворювалися за різними моделями, однак провідною у процесі їх утворення була тенденція до обов'язкового використання ключових компонентів. Цікавим є факт того, що компонентний склад ергонімів на позначення більшості установ, зафіксованих у 1930 році, свідчить про домінування державної монополії на гуманітарну політику та промислове виробництво в країні. Утім, деякі промислові підприємства ще залишалися акційними товариствами їхніх спільних володарів — акціонерів. Вважаємо, що відсутність у складноскорочених ергонімах, які називали такі підприємства, компонентів на позначення форми власності, відображає ситуацію негативного ставлення суспільства тієї епохи до приватної власності на засоби виробництва. Досліджений матеріал свідчить також про процес так званої «ерогліфізації» деяких складноскорочених назв, який полягав у перетворенні таких назв на традиційні ергоніми, що за мотивацією відриваються від підданих зміні офіційних повних назв. У цьому процесі повна назва втрачає деякі слова, включаючи деякі ключові, від яких пішла складноскорочена назва. Це є одним із свідчень віддзеркалення в українській мові 1920–1930-х рр. активних економіко-політичних процесів, які відбувалися в суспільстві.

Література

1. Вся Одеса: довідник на 1930 рік. Провідник у місті й на курортах та медичний покажчик. Одеса: Чорноморська комуна, 1929. 152 с.
2. Деремєнда Ю. Назви абрєвїатурного типу як структурно-морфологічний різновид ергонїмів. *Рідне слово в етнокультурному вимїрі*: зб наук. пр. Дрогобич: Посвіт, 2012. С. 110–116.
3. Зїмовець І. В. Структурно-семантичні та лїнгвопрагматичні особливості комерційних назв у сучасних слов'янських мовах. *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур*. Київ: Київський ун-т, 2010. Вип. 12. С. 78–85.
4. Кутуза Н. В. Структурно-семантичні моделі ергонїмів (на матеріалі ергонїмікону м. Одеси): авторєф. дис. ... канд. філол. наук. Одеса: ОНУ ім. І. І. Мєчнїкова, 2003. 20 с.
5. Степанов Є. М. Мова міста як соціолїнгвістична проблема. *Вїсник Львівського університету. Серїя філологічна*. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. Вип. 38, ч. 2. С. 65–71.
6. Хрушкова О. А. Структура та функційне навантаження писемних носїв інформації сучасного міста: авторєф. дис. ... канд. філол. наук. Дніпро: Дніпровський національний ун-т ім. Олеся Гончара, 2016. 23 с.

References

1. *All Odessa: a guide to 1930. City and resort guide and medical index (1929)* [Vsva Odessa: dovidnyk na 1930 rik. Providnyk u misti y na kurortakh ta medychnyy pokazhchyk], Chornomors'ka komuna, Odessa, 152 p.
2. Deremenda, Yu. (2012). "Names-abbreviations as a structural-morphological variety of ergonyms", *Native word in the ethno-cultural dimension: collection of scientific works* ["Nazvy abreviaturnoho typu yak strukturno-morfologichnyy riznovyd erhonimiv", *Ridne slovo v etnokul'turnomu vymiri*: zb. nauk. pr.], Posvit, Drohobych, pp. 110–116.
3. Zymovets', I. V. (2010). "Structural-semantic and linguistic-pragmatic features of commercial names in modern Slavic languages", *Comparative studies of Slavic languages and literatures* ["Strukturno-semantychni ta lnhvoprahmatychni osoblyvosti komertsiynykh nazv u suchasnykh slov'yans'kykh movakh", *Komparatyvni doslidzhennya slov'yans'kykh mov i literatur*], Kyiv University Press, issue 12, pp. 78–85.
4. Kutuza, N. V. (2003). *Structural-semantic models of ergonyms (based on the material of Odessa ergonomikon): author's abstract* [Strukturno-semantychni modeli erhonimiv (na materiali erhonimikonu m. Odesy): avtoref. dys. ... kand. filol. nauk], Odessa I. I. Mechnikov National University, Odessa, 20 p.
5. Stepanov, Ye. M. (2006), "Language of city as a sociolinguistic problem", *Visnyk of L'viv University, Series philological* ["Mova mista yak sotsiolinhvistychna problema", *Visnyk L'viv's'koho universytetu, Seriya filolohichna*], Lviv Ivan Franko National University, vol. 38, part II, pp. 65–71.
6. Khrushkova, O. A. (2016), *Structure and functional load of written information carriers of modern city: author's abstract* [Struktura ta funktsiynne navantazhennya pysemnykh nosiyiv informatsiyi suchasnoho mista: avtoref. dys. ... kand. filol. nauk], Oles' Honchar National University, Dnipro, 23 p.

КРАВЕЦ Інна Викторовна,

ст. преподаватель кафедры украиноведения Национального университета «Одесская морская академия»; ул. Дидрихсона, 8, г. Одесса, 65029, Украина; тел.: +38 066 9486395; e-mail: kovrova@ukr.net; ORCID ID: 0000-0002-3462-2882

УКРАИНСКИЕ СЛОЖНОСОКРАЩЁННЫЕ ЭРГОНИМЫ 1920–1930-Х ГОДОВ В СОЦИОЛИНГВИСТИЧЕСКОМ АСПЕКТЕ

Аннотация. Целью данного исследования является изучение социолінгвістических особенностей возникновения и функционирования сложносокращённых эргонимов в эпоху революционных общественно-политических и экономических преобразований 1920–1930-х годов. *Объектом* изучения являются эргонимы, которые функционировали в украинском языке того периода и имели полные и сложносокращённые формы. *Предмет* изучения — социолінгвістический аспект возникновения или изменения таких названий. *Материал* для изучения выбран из справочника «Вся Одеса на 1930 рік». Картотека избранных и проанализированных эргонимов составляет 775 единиц. В процессе исследования были использованы методы лингвокультурологического, семантического, словообразовательного, компонентного анализа, описательный и количественный методы, методика социолінгвістических исследований. *Результатом* анализа сложносокращённых эргонимов, представленных в указанном справочнике, является выявление ряда особенностей образования и функционирования языка эпохи революционной перестройки социально-экономической жизни общества.

Выводы. В украинском языке 1920–1930-х годов произошло резкое увеличение эргонимов, компоненты которых фиксировали коренное изменение идеологических и политико-экономических приоритетов. Каждый многокомпонентный эргоним имел полную и сокращённую формы. Ведущей в процессе образования сложносокращённых форм по различным моделям была тенденция к обязательному использованию ключевых компонентов. Компонентный состав эргонимов, именующих учреждения, свидетельствует о доминировании государственной монополии на гуманитарную политику и промышленное производство в стране и о ситуации негативного отношения общества к частной собственности на средства производства. Изменение официальных полных названий не всегда требует изменения сложносокращённых названий предприятий. Это приводит к так называемой «иероглифизации» таких названий, превращению их в традиционные.

Ключевые слова: эргоним, полное название, сложносокращённое название, украинский язык 1920–1930-х годов, социолінгвістические особенности, политико-экономические изменения.

Inna V. KRAVETS,

Senior Lecturer, Department of Ukrainian Studies, National University “Odessa Maritime Academy”; 8, st. Didrikhson, Odessa, 65029, Ukraine; tel.: +38 066 9486395; e-mail: kovrova@ukr.net; ORCID ID: 0000-0002-3462-2882

UKRAINIAN COMPLEX-ABBREVIATED ERGONYMS OF THE 1920–1930S IN THE SOCIOLINGUISTIC ASPECT

Summary. The *purpose* of this study is to research the sociolinguistic features of the emergence and functioning of complex-abbreviated ergonyms in the era of revolutionary socio-political and economic transformations of the 1920–1930s. The *object* of study is ergonyms that functioned in the Ukrainian language of this period and had full and abbreviated forms. The *subject* of study is the sociolinguistic aspect of the emergence and evolution of such names. The *material* for study was selected from the reference book “All Odessa on 1930”. The catalog of selected and analyzed ergonyms has 775 units. In the course of the study, methods of linguoculturological, semantic, word-formation, component analysis, descriptive and quantitative methods, sociolinguistic research methods were used. The *result* of the analysis of these ergonyms is the identification of the formation and functioning features of the language of revolutionary restructuring era on the socio-economic life.

Conclusions. In the Ukrainian language of the 1920–1930s, there was a sharp increase of ergonyms, the components of which recorded a radical change in ideological and political-economic priorities. Each multicomponent ergonym has a full and abbreviated forms. The tendency to the mandatory use of elements from the key components of full forms in complex abbreviated forms was leading in the formation of different abbreviated models. The component composition of ergonyms, naming institutions and enterprises, indicates the dominance of the state monopoly on humanitarian policy and industrial production in the country and the situation of a negative attitude of society towards private ownership of the production means. Changing official full names does not always require changing abbreviated names of institutions and enterprises. This leads to the so-called “hieroglyphization» of such names and their transformation into traditional ones.

Key words: ergonym, full name, abbreviated name, Ukrainian language of the 1920–1930s, sociolinguistic features, political and economic changes.

Статтю отримано 06.05.2019 р.

<http://dx.doi.org/10.18524/2307-4558.2019.31.178517>

УДК 811.111-13'371:821.111-311.2/.4

МОРОЗОВА Ірина Борисівна,

доктор філологічних наук, професор кафедри граматики англійської мови Одеського національного університету імені І. І. Мечникова; Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна;
e-mail: morpho@ukr.net; тел.: +38 050 6572043; ORCID ID: 0000-0002-1905-7563

ЄРШОВА Ксенія Ігорівна,

студентка факультету романо-германської філології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова; Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна;
e-mail: kseniyer@gmail.com; тел.: +38 063 7508541

ЛІНГВАЛЬНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕМОТИВНОСТІ В ЖІНОЧОМУ РОМАНІ

Анотація. *Мета* статті полягає у виокремленні лінгвальних засобів передачі емотивності у романі Джейн Остен «Sense and Sensibility», а також у відтворенні системи вербальних чинників емотизації художнього тексту. *Об'єктом* аналізу є авторський наратив і партії персонажів у зазначеному романі. *Предметом* є встановлення лінгвальних шляхів кодування емоцій у романі Джейн Остен «Sense and Sensibility». У результаті роботи визначено теоретичну базу, окреслено основні напрями наукового пошуку об'єктивації емотивності у романі «Sense and Sensibility», охарактеризовано гендерні ознаки жіночого роману як особливого художнього жанру, розглянуто категорії емотивності як специфічного психолінгвістичного феномену, виокремлено основні засоби вираження емотивності у тексті роману. *Висновки.* У художньому творі «Sense and Sensibility» автор вербалізує емоції на рівні персонажного діалогу героїнь і авторського наративу, де емоційна напруженість дійових осіб маніфестуються шляхом окреслення їхньої невербальної поведінки: рухів, міміки, зміни кольору обличчя тощо, а також, за допомогою прямого найменування почуття героїнь. Робиться висновок, що головною текстовою сферою об'єктивації емоцій є саме персональний діалог, де почуття героїнь вербалізуються на різних мовних рівнях.

Ключові слова: гендер, жіночий роман, емотивність, авторський наратив, персональний діалог.

Постановка проблеми. Статтю присвячено проблемі віддзеркалення емотивного навантаження партій персонажів і авторського наративу роману Джейн Остен «Sense and Sensibility». Дослідження художнього тексту в останнє десятиріччя характеризується багатовимірністю ана-